

А. Р. Узун-Куртогло
асп. II року навчання
спеціальність «Право»

Науковий керівник: д. ю. н., проф. В. І. Труба

ОСОБЛИВОСТІ УСИНОВЛЕННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Процедура усиновлення, що регламентована чинним законодавством України виступає не лише одним із ефективних способів влаштування дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, а також протягом багатьох років є одним з юридичних механізмів реалізації чоловіками та жінками їх права на батьківство та материнство.

В українському законодавстві норми, що регулюють юридичний механізм проведення процедури усиновлення закріплено в Цивільному кодексі України, Сімейному кодексі України (далі – СК України), постановою Кабінету Міністрів України № 905 від 08.10.2008 року, якою затверджено Порядок провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» від 2007 року, Наказом Міністерства соціальної політики «Про затвердження Порядку взаємодобору сім'ї та дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування» від 2017 року та іншими нормативно-правовими актами.

Однак нинішня ситуація в країні змусила вносити зміни і в сферу регулювання правовідносин стосовно усиновлення. Так, 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 запроваджено воєнний стан, що був продовжений Указом Президента від 13.02.2024 № 49/2024 до 05 години 30 хвилин 13 травня 2024 року.

На сьогоднішній день, особливості усиновлення під час дії воєнного стану визначені також, Постановою Кабінету

Міністрів України від 15 квітня 2022 року № 447 та Постановою КМУ № 302 «Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану» від 17 березня 2022 року.

Відповідно до ст. 207 СК України Усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадку, передбаченого статтею 282 цього Кодексу. Усиновлення дитини провадиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя [1, ст. 207].

В своєму класичному розумінні процедура усиновлення асоціюється у більшості людей з тривалою паперовою волокитою, отриманням дозволів в ряді інстанцій, збором необхідних довідок тощо. На сьогоднішній день дана процедура зазнала чималих трансформацій.

Однією з рекомендацій щодо покращення ситуації з усиновленням в Україні є впровадження інноваційних підходів у процес усиновлення, такі як використання сучасних інформаційних технологій для швидкого та ефективного збору та обробки інформації про дітей, які потребують усиновлення, та батьків-усиновителів. Крім того, можна запровадити програми підтримки сімей, які усиновляють, що надають їм необхідну інформацію, психологічну підтримку та інші послуги, які допоможуть їм успішно адаптуватись до нових умов життя та стати відповідальними батьками [2, с. 105].

З початку повномасштабного вторгнення одні з перших змін, які стосуються процедури усиновлення були опубліковані в Постанові КМУ 31 травня 2022 року № 636 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання» [3].

Відповідно до вказаної постанови деякі процеси були переведені в цифровий формат. Наприклад, громадяни України, які бажають усиновити дитину, мають право подати заяву про взяття їх на облік кандидатів в усиновлювачі в електронній формі через Єдиний державний вебпортал електронних послуг, у разі, коли вони пройшли електронну ідентифікацію та автентифікацію з використанням інтегрованої системи електронної

ідентифікації, кваліфікованого електронного підпису або інших засобів електронної ідентифікації, які дають змогу однозначного встановлення особи [3].

Однак, поряд з цим це не звільняє особу, яка бажає усиновити дитину від подання ряду необхідних документів таких як: довідки про доходи, довідки про стан здоров'я, витягу про наявність або відсутність судимостей, висновків про стан здоров'я, працівниками відповідної служби буде оглянуте ваше житло та складено відповідний акт. Також, поряд з тим кандидати в усиновлювачі мають пройти навчання (курс підготовки) з питань виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, про що мають отримати відповідну довідку.

Пройти всю процедуру усиновлення через електронний портал буде неможливим, однак особа, може подати заяву та ряд необхідних документів для реєстрації в кандидати в усиновлювачі.

Також, створено єдиний електронний банк даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів (також опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів), що ведеться в Єдиній інформаційно-аналітичній системі «Діти» [4].

На сьогоднішній день усиновлення залишається досить складним процесом, законодавча база, якою врегульована дана процедура залишається недосконалою та не в змозі забезпечити регулювання вказаних правовідносин під час дії воєнного стану.

Варто зауважити, що з моменту введення воєнного стану в Україні процедура усиновлення не була призупинена, певні затримки були на територіях, де велися активні бойові дії, де фактично довести цей процес до кінця було неможливим. Пришвидшення процедури чи будь-яких спрощень при проведенні усиновлення, також не було запроваджено, оскільки це може значно вплинути на інтереси дітей.

Список використаної літератури

1. Сімейний кодекс України : Закон України № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/conv#n5944>
2. Ярошенко Т. С. Правове регулювання усиновлення в Україні : кваліфікаційна робота. Київ, Національний авіаційний університет. 2020. 105 с.

3. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо цифровізації процесів влаштування дітей у сімейні форми виховання : Постанова КМУ 31 травня 2022 року № 636. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-2022-%D0%BF#Text>
4. Васильєва Д. Усиновлення під час війни: як зараз відбувається цей процес URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/simeynepravo/usinovlennya-pid-chas-viyni-yak-zaraz-vidbuvaetsya-cey-proces.html>